

Årsregnskap 2013 – forbedringsområder:

Norsk god regnskapsskikk

Vi har sett på en del årsregnskap som er utarbeidet etter norsk god regnskapsskikk for 2012 og vil med denne artikkelen lage en oppsummering av våre observasjoner.

Artikkelen er forfattet av:

Statsautorisert revisor
Peggy Torgersen Berner
KPMG

Statsautorisert revisor
Jan Aastveit
KPMG

Det har vært mye fokus på IFRS de senere årene, og kanskje ikke uten grunn. For regnskaps-Norge har IFRS vært en aldri så liten revolusjon, så fokuset er ikke uventet. Men hva med norsk god regnskapsskikk og alle som rapporterer i henhold til dette – i Norge – tradisjonelle regnskapspråket? Hvor stort har fokuset vært her og hvor oppdaterte er vi på dette?

«Dilemmaet»

Siden IFRS ble innført for børsnoterte foretak i 2005, har regnskapsreguleringen fra standardsetters side (NRS – Norsk RegnskapsStiftelse) båret preg av «dilemmaet» med IFRS. På den ene siden har det vært ønskelig med tilpasninger til IFRS, mens det på den annen side har vært ønskelig med forenklinger. Disse to ønskene kan i mange tilfeller ikke forenes, og da har forenklingshensynet i større grad blitt prioritert, selv om standardendringer også absolutt bærer preg av IFRS-løsninger. Vi har flere nye/oppdaterte NRS-er siden IFRS ble innført, så arbeidet med de norske regnskapsstandardene har absolutt ikke ligget brakk. Men det gamle «trøkket» vi kjente fra tidligere tider er blitt borte, hvilket kanskje ikke er så rart i et lite land som Norge. Lignende utvikling har vi sett i flere store europeiske land. Hva har dette betydning for regnskapene? Det er sikkert ikke mulig å svare på dette spørsmålet basert ene og alene på vår gjennomgang av

årsregnskap, men vi har dannet oss et inntrykk av årsrapporteringen for selskaper som rapporterer etter tradisjonell norsk god regnskapsskikk («NGAAP» videre i artikkelen) som vi beskriver nærmere nedenfor.

Årsberetningen og årsregnskapet er viktige dokumenter, hvilket også Høyesterett har fastslått. Disse dokumentene inneholder ofte den mest omfattende eksternt offentlig tilgjengelige informasjonen fra et foretak, og brukes potensielt av mange ulike brukergrupper. Vi er ikke sikre på at dette alltid er fremst i pannebrasken hos dem som lager årsberetningen og årsregnskapet – og vi ønsker å slå et slag for at noe mer flid legges ned i utarbeidelsen av disse dokumentene.

Regnskapsprinsipper

Et kjent gjennomgangstema når Regnskapstilsynet kommenterer på norske, børsnoterte foretaks regnskaper, er at prinsippbeskrivelsene er for generelle. Ikke overraskende kan vi si det samme om NGAAP-regnskapene. Noen er gode på dette området, men stort sett er våre observasjoner at prinsippbeskrivelsene trolig er hentet fra et eksempelregnskap og tatt direkte inn i den regnskapsrapporterendes regnskap.

Hva fant vi?

Prinsippbeskrivelsene generelt

Tar ukritisk inn «alt mulig» uten å tilpasse beskrivelsene til virksomheten. Ikke sjelden ser vi omtale av regnskapsprinsipper for immaterielle eiendeler hos selskaper som ikke har slike eiendeler. Det samme gjelder oppkjøp og konserndannelse.

Inntektsføringsprinsipper

Det er stort sett ingen særskilt forskjell mellom selskapene, selv om de driver i forskjellige bransjer. Prinsippbeskrivelsene gir lite eller ingen informasjon om hva slags inntektsstrømmer/-typer selskapet har. Det er relativt vanlig å finne beskrivelser som for eksempel: «Inntekt resultatføres

når den er opptjent. Inntektsføring skjer følgelig normalt på leveringstidspunktet ved salg av varer og tjenester.»

Estimater og vurderinger som krever betydelig grad av skjønn

Det er svært sjelden vi ser at selskaper beskriver hvilke vurderinger som er gjort i forbindelse med estimater som krever betydelig grad av skjønn. En årsak kan være at det ikke er behov for noen større grad av skjønnsutøvelse. Vi tror likevel at de fleste selskapene har forhold i regnskapet som har vært gjenstand for stor grad av skjønn og hvor brukeren trenger informasjon for å kunne bedømme den regnskapspliktiges stilling og resultat (jf. rskl. § 7–1, 1. ledd). I Norge har det ikke vært tradisjon for å beskrive dette, men vi mener at innføringen av IFRS og den generelle utviklingen tilsier at man også i NGAAP-regnskap skal gi slike opplysninger.

Eksempler på slike opplysninger kan være:

- Vurdering av levetid på varige driftsmidler
- Nedskrivningsvurderinger
- Balanseføring av utsatt skattefordel
- Avsetninger

Nedskrivning

Nedskrivningsvurderinger krever stor grad av skjønn. Regnskapsloven er relativt knapt formulert med hensyn til hva som skal gis av opplysninger og vi må gå til NRS(F) *Nedskrivning av anleggsmidler* for å finne veiledning. Selv om NRS(F) *Nedskrivning av anleggsmidler* kun er en foreløpig standard, er det som står der, etter vårt skjønn, «current best thinking» og vi mener derfor at kravene bør følges. Uansett oppstiller rskl. § 7–1, 1. ledd et klart krav om at man skal gi «... opplysninger som er nødvendige for å bedømme den regnskapspliktiges [...] stilling...».

Hva fant vi?

- Det oppgis beløp for nedskrivning i regnskapsoppstilling og driftsmiddelnote, men ingen omtale for øvrig

- Nedskrivning omtales kort, men det gis ingen opplysninger om hvordan beløpet fremkommer eller hvilke vurderinger som er gjort
- Opplysningene iht. NRS(F) er ikke gitt. Dette gjelder både:
 - a. Forutsetninger som er benyttet
 - b. Hvordan vurderingsenhet er fastsatt
 - c. Hvordan gjenvinnbart beløp er fastsatt

Uten at det skal være en målsetting i seg selv å gi mest mulig opplysninger, eller nærme seg en IAS 36-tro rapportering, mener vi at mye av det vi har sett, og som er kort beskrevet ovenfor, er for svakt og bør utbedres.

Kontinuitetsfusjoner

De fleste fusjoner som gjennomføres er kontinuitetsfusjoner. NRS 9 Fusjon oppstiller krav til opplysninger, både om virkelig verdi-fusjoner og kontinuitetsfusjoner. Flere av selskapene som gjennomfører kontinuitetsfusjoner, gir knappe opplysninger og overholder ikke kravene i NRS 9. Stort sett har de fleste vi har sett på gitt litt opplysninger, men de aller fleste mangler noe for å oppfylle kravene.

NRS 9 krever følgende opplysninger om kontinuitetsfusjoner:

- Navnet på og beskrivelse av de selskapene som er innfusjonert.
- Opplysning om og begrunnelse for regnskapsføring etter kontinuitetsmetoden, jf. regnskapsloven § 7–2 og om det er brukt selskaps- eller konsernkontinuitet.
- Beskrivelse av vederlaget. Det skal opplyses hvor stor andel aksjevederlaget utgjør av stemmeberettiget kapital.

Transaksjoner med nærstående parter

De senere årene er det blitt stadig større fokus på opplysninger om transaksjoner med nærstående parter. Fra og med 2011 gjaldt regnskapsloven § 7–30b Transaksjoner med nærstående parter som oppstiller krav til slike opplysninger. Vi ser at det på dette området gis opplysninger av varierende detaljeringsgrad. § 7–30b gir anledning til aggregering, og praksis synes til dels å ha landet på en ganske komprimert form for informasjonsgivning. Det kan godt være at dette er helt greit for enkelte selskaper, men vi tror det i mange tilfeller er påkrevd med mer detaljerte opplysninger.

Fortsatt drift

Det er mange ulike signaler om hvor norsk økonomi går. NHO melder om at vi kan oppleve resesjon mens sentrale meglere forventer ellevill børsfest ifølge nettaviser. Konkursregisteret i Brønnøysund har gjennom året informert om stadig flere konkurser, og pr. august i år meldes det om en økning hittil i år på 17,2 % sammenlignet med fjoråret. Det skal redegjøres for fortsatt drift i årsberetningen. I tillegg krever regnskapsloven at årsregnskapet skal utarbeides under forutsetning om fortsatt drift så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avvirket. Dersom det er sannsynlig at virksomheten vil bli avvirket, skal eiendeler og gjeld vurderes til virkelig verdi ved avvikling. I tillegg er det et generelt opplysningskrav gjennom § 7–1. I usikre urolige økonomiske tider som det vi kanskje er på vei inn i, øker kvalitetskravene til vurdering og beskrivelse av slike forhold.

Hva fant vi?

Vi har sett på omtalen i årsberetningen og årsregnskapet for utvalgte selskaper som har gått konkurs i 2013. Flere av disse har relativt fyldig omtale i årsberetningen. Når det gjelder årsregnskapet, derimot, er det begrenset omtale og samtlige av dem vi har sett på har utarbeidet regnskap i henhold til forutsetningen om fortsatt drift, det vil si eiendeler og gjeld ble ikke vurdert til virkelig verdi i årsregnskapet. Vi går ikke nærmere inn på en vurdering av om ikke noen av selskapene burde ha avlagt årsregnskapet under forutsetningen om fortsatt drift, da vi ikke har nok informasjon til å gjøre en slik vurdering. Det er imidlertid vår påstand at samtlige burde ha redegjort for situasjonen i årsregnskapet, selv om det var gitt omtale og, i enkelte tilfeller, en relativt fyldig og «åpen» redegjørelse i årsberetningen. Årsregnskapet og årsberetningen er selvstendige dokumenter og vi mener derfor at man ikke kan unnlate å gi informasjon om forholdet i årsregnskapet. På generelt grunnlag tror vi det er grunnlag for å hevde at terskelen for å benytte regnskapslovens «alternative» spor er for høy. Terskelen etter loven ligger på «sannsynlig» – og det kan da fremstå noe underlig at selv foretak som har «under avvikling» som rettesnor, avlegger årsregnskap under forutsetning om fortsatt drift.

Hva kan gjøres for årsrapporteringen for 2013?

Vi har nedenfor tillatt oss å lage en fokusliste på de forholdene vi mener fremkom

oftest i vår gjennomgang og som det kan være verdt å ha et ekstra fokus på for 2013. Det kan være lurt å se på dette allerede i høst, slik at informasjon kan innhentes og forberedes.

Fokusliste

1. Les kritisk gjennom **regnskapsprinsippene** og:
 - a. ta bort prinsippbeskrivelser som ikke er aktuelle for selskapet eller er uvesentlige.
 - b. tilpass prinsippbeskrivelsene til selskapets virksomhet. Spesielt gjelder dette beskrivelsen av inntektsføringsprinsippene.
2. **Ledelsens vurderinger:** Tenk gjennom om anvendelsen av vesentlige regnskapsprinsipper eller fastsettelse av vesentlige estimater krever betydelig grad av skjønn. Hvis ja, informer og beskriv i årsregnskapet.
3. **Nedskrivning:** Sørg for at informasjonskravene i NRS(F) *Nedskrivning av anleggsmidler* etterlevs.
4. **Fusjon:** Sørg for at informasjonskravene i NRS 9 *Fusjon* etterlevs.
5. **Transaksjoner med nærstående parter:** Sørg for at nærstående parter er identifisert og at transaksjoner med disse omtales iht. kravene i regnskapsloven § 7–30b.
6. **Fortsatt drift:** Sørg for å gi tilstrekkelige opplysninger både i årsberetningen og i årsregnskapet.
7. **Overordnet:** Husk på regnskapslovens «faneparagraf» § 7–1. Hvis regnskapslovens eller regnskapsstandardenes eksplisitte krav ikke omfatter all informasjon som er nødvendig for å bedømme selskapets resultat og stilling, skal det gis tilleggsopplysninger. For lovfesting av opplysningskravene om transaksjoner med nærstående parter ville slike opplysninger vært et eksempel på hendelser som denne bestemmelsen ville ramme, hvis vesentlige. For små foretak, hvor opplysningskravene er relativt knapt formulert, vil mange av de opplysningskravene som gjelder for «vanlige» selskaper kunne være relevante. Ut over dette vil det være hendelser av betydning for det aktuelle selskapet som må opplyses. Vi tror vel, uten å kunne gi de konkrete eksemplene her, at opplysningsplikten vil være ganske åpenbar når du «sitter der med en hendelse», dersom du husker på § 7–1-kravet.

Avslutning

Innføringen av IFRS i Norge var krevende. IFRS er meget omfattende og endringstakten er høy. Konsekvensen er at det brukes betydelig ressurser, også i fagavdelingene i de store revisjonsselskapene, på IFRS. Det er flere signaler om at interessen for tradisjonell norsk god regnskapsskikk «dabbet av» rundt 2004–2005. Det har vært vanskeligere etter innføringen av IFRS å få ressurser til utvikling av ny eller oppda-

terte norske regnskapsstandarder, og mange av de regnskapsartiklene som kommer, fokuserer på IFRS-relaterte spørsmål. Det samme gjelder flere av de regnskapspublikasjonene som utgis. Når vi ser på årsregnskap for foretakene i gruppen «øvrige» kan vi få inntrykk av at utviklingen har stått litt stille. I årene etter innføringen av ny regnskapslov i 1999 så vi jevnt over ganske tydelig kvalitetsfremgang i årsregnskapene, men etter 2005 kan det i

større grad se ut til at «bunken snus». Tilsvarende utvikling har man sett i andre land. Sett fra et regnskapsfaglig ståsted er dette uheldig; kvalitetsfremgang kommer ikke uten fokus og påtrykk.

Vi ser positivt på arbeidet med å lage en ny norsk regnskapsstandard. Vi tror det kan føre til sanering av antall tilgjengelige regnskapsspråk – samt til en ny giv, en ny interesse for norsk regnskapsutvikling.

Del I – Høringsutkast ED/2013/7:

Forsikringskontrakter

IASB har publisert et revidert høringsforslag til ny IFRS om forsikringskontrakter. Den **foreslåtte standarden vil gi flere kilder til volatilitet i resultat og balanse blant annet** fordi oppdaterte forutsetninger og diskonteringsrenter skal benyttes i beregningene.

Artikkelen er forfattet av:

Statsautorisert revisor
Geir Moen
Partner KPMG

Statsautorisert revisor
Anna Pettersen
Senior Manager KPMG

IASB har mottatt mange tilbakemeldinger på siste høringsutkast ED/2010/8 Forsikringskontrakter og har foretatt omfattende overveielser med hensyn til de betenkeligheter som er kommet til uttrykk i høringsvarene. I etterkant av dette arbeidet publiserte IASB den 20. juni 2013 et revidert forslag til ny IFRS om forsikringskontrakter for offentlig høring – høringsutkast ED/2013/7 Forsikringskontrakter (2013 ED).

Høringsutkastet omfatter følgende hovedelementer (highlights):

- En byggekloss-tilnærming hvor hovedelementene er eksplisitt, forventningsrett og sannsynlighetsvektet estimat på fremtidige kontantstrømmer, diskontering, risikojustering og servicemargin
- En «Mirroring»-tilnærming for visse typer av deltakende kontrakter for å unngå regnskapsmessig mismatch
- En forenklet premieallokering-tilnærming for visse kortsiktige kontrakter.
- Nye krav til forsikringskontrakter skal presenteres i regnskapet
- Omfattende noteopplysningskrav
- Retrospektiv anvendelse med enkelte praktiske tilnærminger
- Tidligst gjeldende fra 1. januar 2017 (1. januar 2018 mer sannsynlig).

Ny IFRS 4 Forsikringskontrakter – milepæler

Prosjektet IFRS 4 fase 2 ble lansert i mai 2007, da IASB publiserte et diskusjonsnotat «Preliminary Views on Insurance Contracts» med fokus på en «exit value»-tilnærming for målingen av forsikringskontrakter. Som neste skritt i dette prosjektet, lanserte IASB sitt høringsutkast ED/2010/8 Forsikringskontrakter i juli 2010 (2010 ED). Dette høringsutkastet

introduserte en modell for regnskapsføring av forsikringskontrakter, som gjenspeiler at et foretak generelt forventer å oppfylle sine forpliktelser over tid ved å betale erstatninger og ytelser til kundene, heller enn å overføre forsikringsforpliktelsene til en tredje part. Denne modellen er videreført i ED/2013/7 (2013 ED).

Høringsfrist for 2013 ED er satt til 25. oktober 2013. Det er ventet at den endelige IFRS-standard vil bli gjort gjeldende omtrent tre år etter at standarden er vedtatt. IASBs foreløpige vurdering er at standarden vil bli vedtatt sent i 2014 eller tidlig i 2015. IASB har sagt at den tidligst vil kunne gjelde fra 1. januar 2017.

Virkeområde

Høringsutkastet foreslår at standarden skal gjelde alle forsikringskontrakter inklusive gjenforsikringskontrakter som enheten utsteder eller som enheten har kjøpt. Den foreslås videre å gjelde investeringskontrakter som foretaket utsteder med deltakende diskresjonære vilkår, forutsatt at foretaket også utsteder forsikringskontrakter. Visse finansielle garantier foreslås også omfattet.